

مسئولیت نیابتی در حوادث رانندگی

دکتر بختیار عباسلو
عضو هیئت علمی دانشگاه علوم انتظامی

چکیده

مسئولیت مدنی هنگامی تحقق می‌یابد که شخصی مرتکب فعل یا ترک فعل زیان‌باری شده باشد. گاهی بدون اینکه شخص خود مرتکب فعل یا ترک فعل زیان‌باری شده باشد، در قبال فعل یا ترک فعل زیان‌بار دیگری مسئولیت مدنی دارد. این نوع مسئولیت تحت عنوان مسئولیت نیابتی مطرح شده است. در حوادث رانندگی این مسئولیت هنگامی مطرح می‌گردد که فردی، وسیله نقلیه خود را در اختیار دیگری قرار دهد و منجر به حادثه زیان‌باری شود. این سؤال به وجود می‌آید آیا می‌توان دارنده وسیله نقلیه را در قبال خسارات وارده به زیان‌دیده مسئول تلقی کرد. در پاسخ این سؤال سه راه حل مطرح شده است: ۱- هنگامی که بین دارنده و راننده رابطه خادم و مخدومی یا کارگر و کارفرمایی برقرار باشد، این نوع مسئولیت تحقق می‌یابد. ۲- در کلیه مواردی که دارنده، وسیله نقلیه خود را در اختیار دیگری قرار می‌دهد، اعم از اینکه راننده، کارگر یا خادم او باشد یا اینکه چنین رابطه‌ای بین آن‌ها برقرار نباشد، این رابطه را برقرار فرض کرده و دارنده وسیله نقلیه را مسئول می‌دانند. ۳- اساساً چنین مسئولیتی را در حوادث رانندگی مورد توجه قرار نداده و پذیرفته‌اند. کشور ما جزء دسته سوم قرار می‌گیرد.

کلید واژه‌ها

مسئولیت نیابتی (Vicarious liability) دارنده (Possessou) وسیله نقلیه (Vehicle) انتقال (Transfer) مستخدم (Employee) کارفرما (Employer) / کارگر (Worker) مسئولیت مدنی (Civil liability).

مقدمه

با پیدایش وسایل نقلیه در زندگی انسان، به موازات بهره‌افراوان آن، حوادث زیان‌بار ناشی از آن نیز افزایش یافته است. در کشورهای مختلف حقوق‌دانان به دنبال راه حلی برای تحمیل خسارت، به دارنده این وسایل بوده‌اند که یکی از این راه‌حل‌ها، توسل به

مسئولیت نیابتی بوده است.

از نظر حقوقی اصولاً مسئولیت متوجه شخصی است که مرتکب فعل یا ترک فعل زیان‌بار شده است؛ اما گاهی شخصی مسئولیت مدنی ناشی از فعل یا ترک فعل زیان‌بار دیگری را بر عهده دارد. این نوع مسئولیت مبتنی بر نیابت است. گویی شخصی به نیابت از دیگری برای او ایجاد مسئولیت می‌کند. حقوق در کشور ما با این مفهوم چندان آشنا نیست. به این دلیل حقوق‌دانان به مسئولیت نیابتی توجهی نکرده‌اند. هرچند مبنای ایجاد و برقراری مسئولیت کارفرما در قبال خساراتی که کارگران وی به دیگران وارد می‌نمایند، که به موجب ماده دوازده قانون مسئولیتی مدنی، کارفرما در مقابل خساراتی که کارگران او به دیگران وارد می‌نمایند مسئولیت نیابتی است. در مورد حوادث رانندگی، در بعضی از کشورها، دارنده وسیله نقلیه هنگامی که وسیله نقلیه خود را در اختیار دیگران قرار می‌دهد، مسئولیت ناشی از حوادث رانندگی آن وسیله نقلیه را تحت عنوان مسئولیت نیابتی بر عهده دارد. در برخی دیگر از کشورها این نوع مسئولیت را در حوادث رانندگی وقتی برقرار می‌کنند که راننده، مستخدم دارنده وسیله نقلیه باشد. در حقوق ایران در این مورد بین حقوق‌دانان اختلاف نظر وجود دارد. در این مقاله ضمن تبیین این نوع مسئولیت، وضعیت آن در حوادث رانندگی در کشورهای مختلف از جمله ایران بررسی شده است. تبیین این موضوع موجب افزایش آگاهی کلیه افرادی که با موضوع مهم مسئولیت مدنی ناشی از حوادث رانندگی در ارتباط هستند از جمله کارشناسان تصادفات راهنمایی و رانندگی، دادگاه‌ها و مراجع قضایی، حقوق‌دانان و وکلا می‌شود. پیشنهاد تعیین تکلیف موضوع و اتخاذ تصمیم نسبت به آن با توجه به قوانین سایر کشورها در این مورد به قانون‌گذار نیز می‌باشد.

مفهوم مسئولیت نیابتی

یکی از موارد انتقال مسئولیت مدنی، از طریق نیابت است که در حقوق کامن‌لا به عنوان مسئولیت نیابتی معروف شده است. به موجب آن استخدام‌کننده یا کارفرما به طور نیابتی برای هر تقصیری که مستخدم او در دوره استخدام مرتکب می‌گردد، مسئولیت دارد؛ (www. British Columbia, Vehicle Code) به عبارت دیگر مسئولیت نیابتی مسئولیتی است که به کارفرما در قبال خسارت‌هایی که مستخدمانش در دوره استخدام نسبت به اشخاص دیگر وارد می‌کنند، تحمیل می‌شود. البته این مسئولیت شامل رابطه کارفرما و پیمان‌کاران مستقل نمی‌شود.

ماده ۵۵ قانون مدنی تعهدات سوئیس در مبحث تعهدات ناشی از شبه جرم چنین مقرر می‌دارد:

۱- کارفرما مسئول خساراتی است که متسخدمان یا دیگر افراد که به نحوی او را یاری می‌دهند، جهت اجرای ماموریتشان یا جهت اجرای نقش شغلی‌شان موجب می‌شوند؛ مگر اینکه کارفرما اثبات کند دقت لازم، که اوضاع و احوال ایجاب می‌نموده، جهت

جلوگیری از چنین خساراتی را اعمال کرده و یا اگر دقت و توجه لازم را به عمل می‌آورد، بازهم جلوگیری ممکن نبود (سیمون. گورن، ۱۹۸۷).

۲- اگر راننده کامیونی که آن را سرقت کرده «به دیگری خسارتی وارد نماید»، مالک کامیون مسئول آن نمی‌باشد؛ برای اینکه راننده تحت امر مالک نیست (مارکسینیس. اس. اف، ۱۹۹۹).

نظریه مسئولیت نیابتی در آغاز امر به نظر غیرعادلانه می‌رسد، برای اینکه برخلاف دو قاعده مهم مسئولیتی است:

اولاً؛ هر شخص مسئول زیان‌های ناشی از فعل یا ترک فعل خود است.

ثانیاً؛ شخص باید فقط مسئول زیان‌های وارده ناشی از تقصیر خود باشد.

سهولت دکترین مسئولیت نیابتی این‌گونه است که عموماً کارفرمایان وضعیت مالی بهتری از مستخدمان دارند و بهتر قادر به پرداخت خسارت می‌باشند.

گفتنی است کنترل و نظارت به تنهایی توجیه‌کننده دلیل مسئولیت نیابتی نیست؛ به عنوان مثال والدین برای شبهه جرم‌هایی که فرزندانشان مرتکب می‌شوند، مسئولیت نیابتی ندارند. بلکه علاوه بر آن دلیل توجیه مسئولیت نیابتی برای این است که کارفرما از کار مستخدمانش منتفع می‌شود. بنابراین باید زیان‌های ناشی از عمل آن‌ها را نیز متحمل شود. (دنیس. جی. کنان و کنت اسمیت، ۱۹۷۴). البته بنا به نظر دیگر، مسئولیت نیابتی آن است که قابل انتساب به فردی است که فرض می‌شود در موقعیت کنترل اعمال اشخاص دیگر که مرتکب شبهه جرم شده‌اند، می‌باشد (www.Liability.Vicarious.Com).

در تعریف کارفرما عده‌ای چنین گفته‌اند: کارفرما کسی است که اقدام به استخدام دیگری برای برطرف ساختن و ادای نیازهایش می‌کند؛ مانند راننده و خادم منزل. بنا به تعریف برخی دیگر کارفرما کسی است که دیگری را برای انجام کارهایی که او را مکلف به آن می‌نماید، استخدام می‌کند و بر او سلطه آمرانه داشته و تحت نظارت و کنترل او می‌باشد (عاطف النقیب، ۱۹۸۴).

چگونگی اثبات مسئولیت نیابتی

مسئولیت نیابتی، مسئولیتی مطلق یا محض است؛ به این معنا که کارفرما هرچند مقصر نباشد، مسئول تقصیر مستخدمانش است. در واقع به اثبات تقصیر کارفرما نسبت به کارمندان یا مستخدمانش نیاز نمی‌باشد. در حقوق ایران مبنای قانونی مسئولیت نیابتی ماده ۱۲ قانون مسئولیت مدنی است که مقرر می‌دارد:

«کارفرمایانی که مشمول قانون کار هستند، مسئول جبران خساراتی می‌باشند که از طرف کارکنان اداری و یا کارگران آنان در حین انجام کار یا به مناسبت آن وارد شده است؛ مگر اینکه محرز شود تمام احتیاط‌هایی که اوضاع و احوال قضیه ایجاب می‌کرد به عمل آورده یا اینکه اگر احتیاط‌های مزبور را به عمل می‌آوردند، باز هم جلوگیری از ورود زیان مقدور نبوده کارفرما می‌تواند به وارد کننده خسارت، در صورتی که مطابق

قانون مسئول شناخته شود، مراجعه نماید.» مطابق ماده مذکور، مسئولیت کارفرما در مقابل زیان دیده مبتنی بر اماره تقصیر است؛ یعنی زیان دیده برای مطالبه خسارت، نیازی به اثبات تقصیر کارفرما ندارد، ولی کارفرما می‌تواند خلاف این اماره را اثبات نماید؛ به عبارت دیگر با اثبات تقصیر مسئولیتی نخواهد داشت. در حالی که در حقوق بعضی کشورها مسئولیت کارفرما در این خصوص مبتنی بر اماره قانونی است که اثبات خلاف آن ممکن نیست.

شرایط مسئولیت نیابتی

شرایط زیر را می‌توان در مسئولیت نیابتی لازم دانست:

۱- مرتکب باید کارگر باشد. کسی را می‌توان کارگر نامید که به خواست کارفرما و بر طبق تعلیماتی که او می‌دهد، کار می‌کند، تابع کارفرماست و چنان که او می‌خواهد، انجام وظیفه می‌کند؛ به عبارت دیگر کارگر کسی است که کار تابع انجام می‌دهد و از کارفرما تبعیت اداری دارد. در حالی که پیمان کار کسی است که کار مستقل انجام می‌دهد (کاتوزیان، ۱۳۷۸). می‌توان تفاوت دیگر این دو را در تعلق آنات زمانی کار بیان نمود. آنات زمانی کار کارگر متعلق به کارفرما نمی‌باشد. علاوه بر این کارگر کسی است که در مقابل انجام کارش مزد دریافت می‌کند. بنابراین کسانی که به رایگان یا به قصد احسان، خدمتی را بر عهده می‌گیرند، کارگر تلقی نمی‌شوند. (مصطفی العوجی، ۲۰۰۴).

اما بنا به نظر دیگری تبعیت یا با اجرت است، که در این صورت عقد اجاره می‌باشد، و یا نجانی است، که در این صورت عمل کارگر تبرعی است، مانند رابطه خویشاوندی که رابطه تبعیت را منتفی نمی‌کند. بنابراین اگر پدری به فرزندش رانندگی خورویی یا انجام عملی به مصلحت او را واگذار کند، در این صورت پدر به منزله کارفرما و فرزند به منزله کارگر تلقی می‌شود و پدر مسئولیت ناشی از زیان‌هایی را که فرزندش به بار آورده تحمل می‌کند (www. Leginfo. Ca. California, vehicle code). در ضمن حقوق کامن لا کارمندان مؤسسات عمومی و دولتی نیز شامل مسئولیت نیابتی می‌شوند. به موجب بند ماده ۱۷۰۰ قانون وسیله نقلیه، مستخدم شامل کارگر، کارمند یا خدمتکار است و به موجب بند ۲، کارفرما شامل مؤسسات عمومی و دولتی نیز می‌شود (وین و هارپوود، ۲۰۰۳). به عنوان مثال یک افسر پلیس خودرویی را عاریه گرفت و بدون اجازه کارفرما برای انتقال یکی از بستگانش به خانه او و در حین انتقالش، با فردی که مزاحمت ایجاد کرده بود، درگیر شده و او را خارج از حوزه مأموریتش مورد ضرب و شتم قرار داد. البته او خودش را به عنوان یک مأمور پلیس معرفی کرد، ولی کارفرمایش مسئول کار خطای او شناخته شد.

۲- کارگر در حین کار، عمل زیان‌بار را انجام داده باشد. کارگر فعلی غیرمجاز انجام داده باشد که موجب ضرر به دیگری گردد و این کار را در حین اجرای وظایفی

که به خاطر آن استخدام شده انجام دهد. بنابراین اگر کارگر در زمانی که خارج از کار بوده یا حادثه زیان‌بار، ناشی از انجام کار و به مناسبت آن نباشد مانند اینکه کارگری در کنار خانه‌ای که با او دشمنی دارد، آتش افروخته است (کاتوزیان، ۱۳۷۸). کارفرمایان معمولاً مسئول جرایم عمدی کارگران، که منجر به مسئولیت مدنی می‌شود، نیستند، ولی اگر عمل مجرمانه قسمتی از کار استخدامی باشد، کارفرما ممکن است برای آن مسئول باشد (عبدالعزیز اللصاصه، ۲۰۰۲).

در ضمن کارفرما در قبال خسارت وارده توسط خدمه‌اش مسئول است، اما اگر نام‌برندگان انجام کار را به دیگری واگذار کنند، کارفرما مسئولیتی ندارد.

در دعوی "H" علیه شرکت تایر میشلن (۱۹۸۵)، "S" کارمندی بود که وظیفه بردن یک کامیون را داخل قسمتی که خط کشی شده بود، داشت. اما کارمند مزبور عمداً برای شوخی کامیون را خارج از محدوده تعیین شده برد و خواهان زخمی شد. خواهان علیه شرکت مزبور طرح دعوی کرد با این استدلال که "S" کارمند شرکت بوده و در دوره کار، خسارت وارد کرده است. شرکت دفاع کرد که "S" در وضعیت انجام یک بازی برای خود بوده است. دادگاه نظر داد عمل "S" را می‌توان به نحو متعارف حادثه ناشی از کار تلقی کرد؛ صرف‌نظر از اینکه شرکت به او اجازه این کار را داده یا نه. بنابراین شرکت دارای مسئولیت نیابتی می‌باشد (براون، ۱۹۸۹).

۳- کارگر بر اساس قواعد مسئولیتی در مقابل زیان‌دیده مسئول تلقی شود. به تعبیر مصطلح در حقوق کامن‌لا، کارگر مرتکب شبه جرم شده باشد (دیکینز و مارکسینیس، ۱۹۹۹).

هرچند مسئولیت کارفرما پس از اثبات مسئولیت کارگر مبتنی بر اماره تقصیر است یا بعضاً کارفرما در این خصوص دارای مسئولیت محض است که خلاف آن قابل اثبات نیست، ولی مسئولیت کارفرما، مسئولیتی تبعی و تابع مسئولیت کارگر است؛ یعنی اگر کارگر بر اساس قواعد مسئولیت مدنی، مسئول تلقی شود؛ به عنوان مثال اگر کارگر، بر اساس قاعده اتلاف (که تقصیر کارگر در این مورد لازم نیست) یا بر اساس قاعده تسبیب (که محتاج اثبات تقصیر کارگر است) مسئول شناخته شود، می‌توان به کارفرمای چنین کارگری مراجعه کرد. بنابراین مراجعه به کارفرما محتاج اثبات مسئولیت کارگر است؛ زیرا بر خلاف نظری که قایل است می‌توان از مفاد ماده ۱۲ استفاده کرد که مراجعه زیان‌دیده به کارفرما نیاز به اثبات تقصیر کارگر ندارد (کاتوزیان، ۱۳۷۸). دلیل ندارد که قانون‌گذار در این خصوص برای خسارات ناشی از اعمال کارگران، مسئولیت بدون تقصیر ایجاد نماید؛ به عنوان مثال اگر کارگری داخل ساختمان کارفرما اقدام به حفر چاهی کند و سارقی وارد ساختمان شود، آیا می‌توان کارفرما را در این خصوص مسئول شمرد؟ به نظر می‌رسد قایل شدن مسئولیت در این مورد فاقد توجیه است و منظور قانون‌گذار از اینکه در ماده ۱۲ مقرر می‌دارد کارفرمایان مسئول جبران خساراتی می‌باشند که از طرف کارکنان اداری و یا کارگران آنان در حین انجام کار یا

به مناسبت آن وارد شده است، خسارت‌هایی است که بر اساس قواعد مسئولیتی بتوان کارگر را ضامن آن قلمداد کرد و تئوری‌های مطرح شده در حقوق سایر کشورها، مؤید این استدلال است. در حقوق لبنان یکی از شرایط مسئولیت نیابتی فعل غیرمجاز یعنی خطای ارتكابی از سوی کارگر است که سبب به دیگری شده است و قانون‌گذار لبنانی بر فعل خطا و غیرمجاز کارگر تأکید می‌کند تا امکان مسئولیت کارفرما وجود داشته باشد. (مصطفی العوجی، ۲۰۰۴) در حقوق انگلیس نیز یکی از شرایط ایجاد مسئولیت نیابتی مسئولیت تحمیل شده به شخص، ناشی از فعل غیرمجاز یا خطای دیگری است. کارفرما برای اینکه فعل خطا و غیرمجاز کارمند یا کارگرس به عنوان شبه جرم خودش تلقی می‌شود، مسئولیت دارد (مارکسینیس، ۱۹۹۹).

در حقوق فرانسه نیز تقصیر مرتکب لازم است و در واقع مسئولیت آمر یا کارفرما یک نوع مسئولیت دو درجه‌ای است که فرع بر مسئولیت مأمور است. بنابراین آمر منحصراً مسئول اعمال ختارکارانه مأمور خود خواهد بود. برای اینکه زیان‌دیده بتواند مطالبه غرامت نماید، باید تقصیر مأمور را اثبات کند (لوراسا، ۱۳۷۲).

موارد مسئولیت نیابتی

در مواردی ممکن است خورویی به وسیله فرد دیگری، به جز مالک، برای هدفی که مالک از آن ذی‌نفع است، رانندگی شود. در حقوق کامن لا این سؤال مطرح می‌شود که آیا مالک وسیله نقلیه، مسئولیت نیابتی برای بی‌احتیاطی و تقصیر راننده دارد. در یک دعوی، که در آن مالک خودرویی از فردی خواست که وسیله نقلیه او را تا مونت کارلو برای گذراندن تعطیلی او رانندگی کند، هرچند در اینجا هر دو هدف مشترکی داشتند، نظر داده شد که مالک، وقتی که راننده یک حادثه رانندگی به بار آورد، مسئولیت نیابتی دارد (وین و هاپوود، ۲۰۰۳).

به موجب ماده ۱۷۰۰۱ قانون وسایل نقلیه کالیفرنیا، یک مؤسسه عمومی مسئول مرگ یا صدمات جانی اشخاص یا خسارات وارده به اموال که ناشی از بی‌احتیاطی یا تخلف و ترک فعل در رانندگی وسیله نقلیه توسط مستخدم آن مؤسسه در محدوده انجام وظیفه کاری است، می‌باشد (www. Leginfo. Ca. gv/ cqi - bin). به موجب بند ۱ ماده ۷۰ قانون اصلاحی وسایل نقلیه بریتیش کلمبیا «هر شخصی که رانندگی یا تصدی وسیله نقلیه موتوری را بر عهده شخص دیگر اعم از اعضای خانواده‌اش یا فرد دیگر به عنوان مستخدم به صورت صریح یا ضمنی واگذار می‌کند، چنین فرض می‌شود که راننده مستخدم بوده و وسیله نقلیه را برای چنین کاری رانندگی کرده است در صورتی که در مدت رانندگی، نام‌برده مرتکب تقصیر منجر به ضرر و زیان جانی به اشخاص ثالث شود، با مالک به صورت تضامنی مسئولیت جبران خسارات وارده به زیان‌دیده را دارد؛ حتی اگر مالک، مرتکب هیچ‌گونه خطایی نشده باشد. در ایران به موجب ماده ۱ قانون بیمه اجباری، «کلیه دارندگان وسایل نقلیه موتوری زمینی و انواع

یدک و تریلر متصل به وسایل مزبور و قطارهای راه‌آهن اعم از اینکه اشخاص حقیقی یا حقوقی باشند، مسئول جبران خسارات بدنی و مالی هستند که در اثر حوادث وسایل نقلیه مزبور و یا محمولات آن‌ها به اشخاص ثالث وارد شود...»

ولی با توجه به اینکه مفهوم دارند، در حقوق ما مشخص نشده، باید آن به نگه‌دار یا کسی که وسیله نقلیه را در اختیار و کنترل دارد، بدانیم تا شامل مالک وسیله نقلیه و راننده و سایر اشخاصی که به نحوی از انحاء با اذن مالک آن را در اختیار دارند، شود. بنابراین مسئولیت نیابتی را - که مسئولیتی استثنایی و خلاف قاعده کلی، که به موجب آن هر کس مسئولیت جبران زیان‌های ناشی از فعل یا ترک فعل خود را بر عهده دارد، نمی‌توان به دارنده وسیله نقلیه‌ای که آن را در اختیار دیگری قرار داده تحمیل کرد.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

در حقوق ایران این سؤال مطرح است آیا مسئولیت مدنی ناشی از تصادفات رانندگی را می‌توان تحت عنوان مسئولیت نیابتی قابل انتقال به کارفرما دانست؟ برخی از حقوق‌دانان مسئولیت نیابتی در این مورد را پذیرفته‌اند؛ به عنوان مثال اگر راننده‌ای که مسیر خود را بر خلاف دستور کارفرما تغییر داده است در اثر تصادم، زیانی وارد آورده کارفرما مسئول آن است، هرچند که تصادم در نتیجه تقصیر راننده و نافرمانی او رخ داده باشد (کاتوزیان، ۱۳۷۸).

اما اشکال موجود در این است که در حقوق ایران، مبنای مسئولیت نیابتی، ماده ۱۲ قانون مسئولیت مدنی می‌باشد و ماده مذکور این مسئولیت را صرفاً برای کارفرمایان مشمول قانون کار پیش‌بینی کرده است. به موجب بند «د» ماده ۱۰ قانون کار یکی از شروط قرارداد کار، تعیین محل انجام کار است و به موجب ماده ۴ این قانون، کارگاه محلی است که کارگر به درخواست کارفرما یا نماینده او در آنجا کار می‌کند؛ از قبیل مؤسسات صنعتی، کشاورزی، معدنی، ساختمانی، ترابری، مسافربری، خدمات، تجاری، تولیدی، اماکن عمومی و امثال آن‌ها و کلیه تأسیساتی که به اقتضای کار متعلق به کارگاه‌اند از قبیل نمازخانه، ناهارخوری، تعاونی‌ها، شیرخوارگاه، مهد کودک، درمانگاه، حمام، آموزشگاه حرفه‌ای، قرائت‌خانه، کلاس‌های سوادآموزی و سایر مراکز آموزشی و اماکن مربوط به شورا و انجمن اسلامی و بسیج کارگران، ورزشگاه و وسایل ایاب و ذهاب و نظایر آن‌ها جزء کارگاه می‌باشند.

با توجه به اینکه غالباً کارگر در کارگاه اشتغال دارد، بنابراین ظاهراً مقصود ماده مذکور، خسارات وارده به اشخاص ثالث در کارگاه و محیط و مکان کار است. علاوه بر این، با عنایت به اینکه مسئولیت ناشی از عمل دیگری جنبه استثنایی و خلاف قاعده دارد، در هر مورد که شک و تردید وجود داشته باشد، باید به اصل عدم مسئولیت رجوع کنیم. پس تعمیم مسئولیت نیابتی به حوادث رانندگی نیاز به تصریح قانونی دارد. علاوه بر این در خصوص مسئولیت مدنی و کیفری ناشی از حوادث رانندگی،

مقررات خاصی وجود دارد؛ از جمله مقررات مندرج در قانون مجازات اسلامی، ماده ۴ قانون ایمنی راه‌ها و راه‌آهن و تبصره ماده ۸۵ قانون نحوه رسیدگی به تخلفات و اخذ جرایم همواره مسئولیت مدنی و کیفری را متوجه راننده وسیله نقلیه اعلام کرده است. بنابراین در این خصوص نمی‌توان به ماده ۱۲ قانون مسئولیت مدنی استناد کرد. در این مورد اداره حقوقی قوه قضائیه طی نظریه شماره ۷/۱۴۳۸ مورخ ۸۱/۳/۱ چنین اظهار نظر کرده است: «اگرچه ماده ۱۲ قانون مسئولیت مدنی سال ۱۳۳۹ مقرر داشته کارفرمایانی که مشمول قانون کار هستند مسئول جبران خساراتی می‌باشند که از طرف کارکنان اداری یا کارگران آنان در حین کار یا به مناسبت آن وارد شده است، اما با توجه به اینکه در خصوص خسارات ناشی از تصادفات وسایل نقلیه موتوری، در ماده ۱ قانون بیمه اجاری مسئولیت مدنی دارندگان وسایل نقلیه موتوری زمینی در مقابل اشخاص ثالث (مصوب ۱۳۴۷) و مواد ۳۳۶ و ۷۱۴ به بعد قانون مجازات اسلامی، مقررات خاصی وجود دارد که بر اساس این مقررات راننده یا متصدی وسیله نقلیه مقصر در بروز حادثه، مسئول پرداخت خسارت و دیه و تحمل کیفر می‌باشد، در مورد اینکه چه کسی مسئولیت جبران خسارات وارده به اشخاص ثالث یا پرداختن دیه را بر عهده دارد، باید طبق مقررات اخیرالتصویب اقدام شود. بنابراین استناد به ماده ۱۲ قانون مسئولیت مدنی در فرض استعلام، وجاهت قانونی ندارد (ایرانی ارباطی، ۱۳۸۴). البته باید اضافه کرد هرگاه کارگران کارفرمایی اقدام به ایجاد موانعی از قبیل حفر چاله و چاه یا گذاشتن اشیاء و مصالح ساختمانی در معبر عمومی بدون نصب هشدار دهنده نمایند و وسیله نقلیه در حال حرکتی با موانع مذکور برخورد کند، ضامن خسارات وارده ناشی از حادثه رانندگی فوق خواهد بود و در این مورد مسئولیت نیابتی کارفرما قابل توجیه است. با توجه به اینکه با مقررات موجود امکان برقراری مسئولیت نیابتی در حوادث رانندگی وجود ندارد و نیز نظر به لزوم برقراری این مسئولیت در حوادث رانندگی، پیشنهاد می‌شود قانون‌گذار مقرراتی تحت عنوان مسئولیت مدنی ناشی از حوادث رانندگی وضع کند و طی آن مسئولیت نیابتی، شرایط، قلمرو و حدود آن را در این حوادث مشخص کرده و مفهوم دارنده وسیله نقلیه و حدود مورد و موارد مسئولیت نام‌برده را برای رفع ابهامات موجود و هماهنگی با مقررات سایر کشورها تعیین کند.

منابع

۱. ایرانی ارباطی، بابک؛ مجموعه نظرهای مشورتی جزائی؛ چاپ اول تهران: مجتمع علمی فرهنگی مجد
۲. کاتویان ناصر (۱۳۷۸)؛ الزامهای خارج از قرارداد، مسئولیت مدنی (ضمان قهری)؛ چاپ دوم، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
۳. العوجی مصطفی. (۲۰۰۴)؛ القانون المدنی (الجزء الثانی) المسئولیه المدنیه؛ بیروت: منشورات الحلبي الحقوقیه.
۴. اللصاصمه عبدالعزیز (۲۰۰۲)؛ المسئولیه المدنیه التقصیریه، الفعل الضار، اساسها و شروطها؛ الاصدار الاول، عما:الدار العلمیه الدولیه ودارالثقافه للنشر والتوزیع.
۵. میشل لوور راسا. (۱۳۷۲)؛ مسئولیت مدنی؛ ترجمه دکتر محمد اشتری؛ نشر حقوقدان
۶. النقیب عاطف (۱۹۸۴)؛ النظریه العامه للمسئولیه الناشئه عن الفعل الشخصی؛ انتشارات عویدات.
7. B.S. Markesnis S.f.deakin. (1999) Tort Law Oxford.
8. Vivienne Hapwood (2003). Modern Tort law. Fifth edition. Cavendish publishing limited. London.
9. Kenneth smith. Dinisj keenan. (1974) English Law. Pitman publishing. London.
10. Simon L.G Oren, Fred. Roth. (1987) The Swiss Federal Code of obligation, MAN and colorado.
11. W.j.Brown. (1989) gcse law. London sweet and Maxwell.
12. [http:// www British Columbia vehicle code](http://www.British Columbia vehicle code)
13. [http:// www. Leginfo. Ca. gv/ cgi - bin](http://www.Leginfo. Ca. gv/cgi - bin)
14. [http:// www. Leginfo. California. Vehicle code](http://www.Leginfo. California. Vehicle code)
15. [http:// www. Pbnlaw. Com/ press Room/ vicarious](http://www.Pbnlaw. Com/ press Room/ vicarious).
16. [http// www. Florida Auto insurance Liability coverges](http://www. Florida Auto insurance Liability coverges)